

'Dit is het kloppend hart van onze school'

IIO-Experiment 'Onderwijsteams' bij
Titus Brandsma, Arentheem College

Titus Brandsma in Velp, onderdeel van het Arentheem College, is vorig jaar gestart met het experiment 'Onderwijsteams', een van de vijf experimenten van de InnovatieImpuls Onderwijs (IIO). De opzet van dit door Onderwijsgroep Zuidwest-Drenthe (Meppel) bedachte concept is een kleiner aantal docenten, een toename van het aantal onderwijsondersteuners en een hoger gebruik van digitale hulp- en leermiddelen. Dit concept zou toekomstige lerarentekorten kunnen helpen ondervangen, waarbij de aandacht voor de individuele leerling vergroot wordt en waardoor de kwaliteit van onderwijs omhoog gaat. Dat is de theorie, maar hoe gaat dit in de praktijk? In Velp zijn zowel de directeur, de docenten, de onderwijsondersteuners als de leerlingen enthousiast.

Maud Mulder (24), onderwijsondersteuner: 'Leerlingen die in de studiezaal werken, kunnen mij vragen stellen die zij thuis niet kunnen stellen. Ik geniet van dat een-op-een-contact.'

Annelies Hasenack (61), docent biologie en projectleider: 'Via werkmiddagen brengen we docenten en ondersteuners dichter bij elkaar.'

Dick Helders opent behoedzaam de deur van de studiezaal en loopt op zijn tenen de muisstille ruimte in. Een twintigtal leerlingen van het Arentheem College werkt onverstoord door. Op een groot *smartboard* telt een klok geluidloos de seconden af. Helders fluistert: 'Dit is het kloppend hart van onze school.'

Naast directeur van Titus Brandsma in Velp is Dick Helders lid van de landelijke regiegroep 'Onderwijsteams'. Zijn enthousiasme is aanstekelijk. Helders is overtuigd van de werking van het experiment, want hij ziet wat er op zijn school is veranderd.

Helders: 'Er zijn tussen leerlingen en docenten of ondersteuners meer contactmomenten dan voorheen. Daar draait het om! Door dit experiment is de kwaliteit van het onderwijs verbeterd.'

Welkome fusie

De overgang naar het werken in onderwijsteams bracht twee grote praktische veranderingen met zich mee. De eerste was de digitalisering en de tweede de opzet van de studiezaal. Beide zouden normaliter om de nodige verbouwingen vragen, maar daarvan had Titus Brandsma geen last. Er stond een fusie met Middachten (waar het project gestart is) en een verhuizing gepland.

Helders: 'Als je van plan bent om met je hele team anders te gaan werken en die andere manier vraagt om praktische aanpassingen, dan zijn een fusie en een verhuizing heel erg welkom. In de verbouwing is direct gekozen voor activeboards en beamers. En de mediatheek met alle pc's hebben we niet meeverhuisd, de leerlingen hebben straks immers allemaal een notebook. Nu al meer dan de helft van de leerlingen.'

Subsidie van OCW

Een school die deelneemt aan 'Onderwijsteams', of aan een van de andere vier innovatieconcepten, krijgt voor het vier jaar durende experiment (zie kader) subsidie van het ministerie van OCW en ondersteuning van het CAOP en Kennisland. De school bepaalt zelf, binnen de kaders van het innovatieconcept, waaraan het geld besteed wordt.

Titus Brandsma biedt de notebooks tegen een gereduceerde prijs aan; ouders en de school betalen ieder de helft. De school houdt rekening met inkomensverschillen. Om die reden is er een termijnregeling voor de aanschaf. Naast hardware voor de leerlingen en de school, wordt het subsidiebedrag ook besteed aan digitaal lesmateriaal, waarbij de school een licentie betaalt per leerling.

Volgens Lex van den Nieuwenhuizen, bovenschools projectleider van het experiment Onderwijsteams, geeft dit concept vorm aan het onderwijs van de toekomst. Daarin leren jongeren op het eigen niveau en in een eigen tempo. 'Ze kunnen zelf kiezen waar en wanneer ze dat doen. Dat maakt het onderwijs efficiënt en aantrekkelijk, voor de leerling en voor de onderwijsgevende! Voordeel van dit concept is dat scholen het gefaseerd en op iedere schaal kunnen inzetten.'

Kloppend hart

Terug naar wat Helders het kloppend hart van de school noemt: de studiezaal. Deze ruimte is de tweede verandering die plaatsvond naar aanleiding van het project. Wat is het idee achter deze studiezaal?

Helders: 'Wil je efficiënter gebruik maken van docenten, dan zul je meer moeten laten doen door ondersteuners. Maar je wilt niet dat de contacttijd met leerlingen vermindert. Het aantal contactmomenten met de leerlingen verhoog je alleen als je daar tijd voor creëert. Die tijd hebben wij gecreëerd, door elk lesuur met vijf minuten te verkorten. Hierdoor ontstaan drie studiewerkuren per week, die leerlingen in de studiezaal onder leiding van ondersteuners doorbrengen. Groepen kunnen ook worden verdeeld over studiezaal en klas. De docent heeft dan ook meer aandacht voor de leerling, omdat de groep kleiner is geworden.'

Maud Mulder is voltijd onderwijssteuner. Nadat ze haar studie pedagogiek afrondde, kwam ze erachter dat de kindzorg niets voor haar was. Ze solliciteerde bij Titus Brandsma op de functie onderwijssteuner en voelt zich nu als een vis in het water. Zij legt uit hoe het er in de studiezaal aan toegaat: 'Een studie-uur in de studiezaal bestaat uit twee delen. Na binnenkomst wordt 25 minuten in stilte gewerkt. Er mag aan van alles gewerkt worden, dus ook aan huiswerk. Er zijn twee onderwijssteuners aanwezig om erop toe te zien dat het er stil blijft en om vragen te beantwoorden. Daarna is er vijf minuten pauze, waarin met elkaar mag worden gepraat. De telefoons mogen in die vijf minuten niet aan. Die vijf minuten hebben we ingebouwd om even te ontspannen, want daarna gaan de volgende 25 minuten van werken in. Tijdens die twee werkblokken loopt op het bord een klok af van 25 minuten naar nul.'

Gedrag

De onderwijssteuners hebben in Magister toegang tot elke leerling. Ze weten dus precies hoe ze ervoor staan. Met de docenten hebben ze nog geen vakinhoudelijke afstemming, maar over het gedrag van de leerling wel. Het takenpakket van Mulder is veelomvattend. Ze maakt roosters, verzamelt de absentielijsten, klasmanagement, boekenfonds en geeft uitleg aan leerlingen wanneer dat gevraagd wordt. 'Eigenlijk doe ik gewoon alles wat op school nodig is,' zegt ze zelf.

Tanja (15), leerling mavo-4: 'De kortere lesuren zijn fijner, beter behapbaar. En door in de studiezaal te werken, heb je minder huiswerk. Dat zie ik als grootste voordeel.'

René Walraven (50), onderwijssteuner: 'Het verschil tussen de vroegere mediatheek en de huidige studiezaal is groot. In de mediatheek hield je toezicht, in de studiezaal wordt mij om advies gevraagd.'

Bij Titus Brandsma, een school met 530 leerlingen, werkten al 1,8 FTE ondersteuners. Met de start van het project kwamen daar nog eens ruim 2,5 FTE bij. Per vacature reageerden zestig tot zeventig sollicitanten. Helders refereert nog eens aan de doelstellingen: 'Die krapte op de arbeidsmarkt ben je vóór door het op deze manier in te richten. En als daarmee de kwaliteit van het onderwijs omhoog gaat, kun je toch niet tegen zijn?'

Kleven er dan helemaal geen nadelen aan werken in onderwijsteams? 'Natuurlijk,' geeft Helders toe, 'heb je in het begin wat drempels, maar die zijn niet onoverkomelijk. Ik zie dat sommige docenten erg afhankelijk zijn geworden van de digitale middelen. En de afstemming tussen ondersteuner en docent vraagt nog wel wat aandacht. Maar kom op, we zijn pas net begonnen. Je moet dit gewoon zelf zien. Ja, iedereen mag komen kijken!'

Goedkopere E-packs

Tip van Dick Helders: 'Omdat de licenties voor E-packs duurder worden, zie je steeds meer samenwerking tussen scholen, die content delen. Een goed voorbeeld is de website vo-content.nl' www.vo-content.nl

Innovatieimpuls Onderwijs

Bij de experimenten van Innovatieimpuls Onderwijs ligt de focus op ideeën die zorgen dat het lesgeven op een efficiënte manier is georganiseerd, zonder dat de werkdruk toeneemt of de onderwijskwaliteit daaronder lijdt. Sinds begin vorig jaar werken ruim 150 scholen van het voortgezet en van het primair onderwijs een van de vijf innovatieconcepten voor een andere manier van werken uit. Zij zoeken het in nieuwe taken en rollen (functiedifferentiatie), het slim inzetten van ict en van nieuwe media, of in een andere onderwijsorganisatie. Scholen hebben de concepten zelf ontwikkeld en onderzoekers volgen of ze de beoogde doelen halen. De experimenten vinden plaats in de periode 2011 tot en met 2014.

Innovatiebrigade en IIO op Maat

Ook andere scholen kunnen gebruikmaken van de opgedane ervaring met de concepten. Staat u voor een concreet dilemma dat u niet direct weet op te lossen? De Innovatiebrigade van de IIO komt graag bij u langs. De brigadiers (o.a. ervaringsdeskundigen) bedenken samen met u een aanpak op maat.

In regio's met onderwijsarbeidsmarkt knelpunten biedt het project 'IIO op Maat' advies aan en begeleiding van actieve scholen en schoolbesturen. Wilt u uw onderwijsorganisatie vernieuwen en is steun van harte welkom? Neem dan contact op met Henny Steenbergen (CAOP) via h.steenbergen@caop.nl of met Nora van der Linden (Kennisland) via nl@kl.nl. In overleg met het ministerie van OCW wordt op basis van de regionale onderwijsarbeidsmarktsituatie bepaald of en hoe IIO op Maat ondersteuning kan gaan bieden.

Meer informatie: www.innovatieimpulsonderwijs.nl

